

המרכז הבינתחומי הרצליה

בית הספר למנהל עסקים

תיאוריה חשבונאית

תשע"ט

סמסטר א' - מועד ב' - פתרון

28/02/2019

משך הבחינה : 4 שעות

מרצה: שלומי שוב, רו"ח

מתרגל: מתן חגי, רו"ח

עוזרת הוראה: גל אקריש

הוראות נוספות:

- אין להשתמש בחומר עזר למעט מחשבון פיננסי.
- יש לענות תשובות קצרות וענייניות. בכל מקרה אין לעבור את מגבלת העמודים לפתרון המופיעה בכל שאלה.
- יש לשים לב כי נכללות 10 נק' בונוס הפזורות בכל השאלות. עם זאת, הציון המקסימלי הינו 100.

בהצלחה!!!

הפתרון מציג את הסוגיות העיקריות בהן ניתן לדון ואינו כולל את כל הפתרונות האפשריים. פתרונות אחרים שהצביעו על הבנת הסוגיות החשבונאיות קיבלו ניקוד בהתאם לניתוח החשבונאי שהוצג.

שאלה 1 (12 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 3/4 עמוד

חברת עננים בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברת טכנולוגיה אשר מספקת שירותי ענן לעסקים גדולים בתחום הנהלת החשבונות, באמצעות הסדרי "תוכנה כשירות" (Software as a Service – SaaS). בבעלות החברה תשתית ענן ענפה (ובכלל זה שרתים ומערך תמיכה טכנית), אליה יכולים לקוחות החברה לקבל גישה דרך רשת האינטרנט ובכך לעשות שימוש במגוון תוכנות שמציעה החברה, אשר מאוחסנות בשרתיה. החברה מציעה החל מתוכנות בסיסיות אשר זמינות לכלל לקוחותיה ועד לתוכנות המותאמות אישית לצרכיו של הלקוח.

לחברה התקשרויות עם שלושה לקוחות עיקריים למתן זכות גישה לתוכנות שונות, כמפורט להלן:

לקוח A: בהתאם להתקשרות זו, הלקוח מקבל זכות גישה לתוכנת הנהלת חשבונות בסיסית (שאינה ייעודית ללקוח A), תמורת תשלום חודשי בסך של 6,000 ש"ח, למשך 5 שנים.

לקוח B: בהתאם להתקשרות זו, הלקוח מקבל זכות גישה לתוכנת הנהלת חשבונות בסיסית (שאינה ייעודית ללקוח B), תמורת תשלום חודשי בסך של 9,000 ש"ח, למשך 5 שנים. הלקוח רשאי לקבל העתק של התוכנה בכל עת, ללא תשלום נוסף, ולהפעיל את התוכנה על מערכת המחשוב הארגונית שלו.

לקוח C: בהתאם להתקשרות זו, הלקוח מקבל זכות גישה לתוכנת הנהלת חשבונות המותאמת באופן ספציפי לצרכיו, תמורת תשלום חודשי בסך של 10,000 ש"ח, למשך 5 שנים. בשל ההתאמות הייחודיות שבוצעו עבור לקוח C, הוסכם בין הצדדים כי החברה לא תאפשר ללקוחות נוספים לקבל גישה לתוכנה המותאמת.

רו"ח קלאודיו טוען כי ההתקשרויות לעיל אינן יוצרות נכס כלשהו בדוחותיהם הכספיים של הלקוחות השונים, מאחר והלקוחות אינם שולטים בתוכנה ובשימוש בה.

נדרש:

חווה/י דעתך על טענתנו של רו"ח קלאודיו, תוך התייחסות לטיפול החשבונאי בהתקשרויות המתוארות לעיל בדוחות הכספיים של כל אחד מהלקוחות. בססי/ תשובתך על עקרונות המסגרת המושגית.

פתרון:

יש לדון האם ההסדרים השונים עונים להגדרת נכס או שמדובר בהסדר שירותים, תוך התייחסות לקריטריון השליטה (היכולת לכוון את השימוש בנכס ולהפיק ממנו הטבות כלכליות ולהגביל את הגישה לאחרים להטבות אלו), כתנאי הכרחי להכרה בנכס. העיקרון המנחה - ככל שתתבצענה לתוכנה התאמות שהן משמעותיות וספציפיות ללקוח באופן המעניק ללקוח זכות שימוש בלעדית בתוכנה, או שביכולת הלקוח להריץ את התוכנה על השרתים שלו, סביר כי מתקיים קריטריון השליטה ובהתאם לכך על הלקוח להכיר בנכס בלתי מוחשי בגין זכות השימוש בתוכנה. אחרת,

מדובר בהסדר שירותים שבו הלקוח מקבל זכות גישה לתוכנה של הספק בעתיד (שהספק מנהל ושולט בה). לפיכך, בהתייחס ללקוח A לא מתקיים קריטריון השליטה ועל כן מדובר בהסדר שירותים (קרי, תוכר הוצאה תקופתית בגין שירותי התוכנה לאורך תקופת ההסכם). לעומת זאת, בהתייחס ללקוחות B ו-C מתקיים קריטריון השליטה ועל כן עליהם להכיר בנכס בלתי מוחשי בגין זכות השימוש בתוכנה.

שאלה 2 (10 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 3/4 עמוד

חברת דרופשופ פשן בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברה ציבורית גדולה, שבבעלותה רשת חנויות האופנה המובילה בישראל - "דרופשופ". לחברה מאות אלפי לקוחות והיא מדווחת על מחזור הכנסות של מילארדי שקלים בכל שנה.

ברבעון הראשון של שנת 2019 התקשרה החברה עם חברת כרטיסי האשראי בינלאומי-קארד בע"מ (להלן: "בינלאומי-קארד") להקמה ותפעול של מועדון לקוחות מבוסס-אשראי משותף. במסגרת זו הושק כרטיס אשראי חדש - VIP Card (להלן: "הכרטיס") - אשר נועד לשמש באופן בלעדי את לקוחות החברה שיצטרפו למועדון הלקוחות ולהקנות להם הטבות ייחודיות (כגון מבצעים בלעדיים, צבירת נקודות, הזמנה לאירועי השקה יוקרתיים וכו').

בין החברה לבינלאומי-קארד נחתם הסכם לתקופה של 10 שנים, המסדיר את השותפות בין הצדדים, ובכלל זה את מנגנון ההתחשבות ביניהם ואת אופן חלוקת ההכנסות וההוצאות הנובעות מפעילות הכרטיס. במסגרת זו הוסכם כי הכרטיס יונפק ויתופעל על ידי בינלאומי-קארד והיא זו שתעמוד מול הלקוחות ותהיה אחראית לגביית הכספים מהם.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2019 היקף המכירות באשראי של החברה הסתכם ב-150 מיליון ש"ח. מתוך הסכום האמור 130 מיליון ש"ח נובעים ממכירות שבוצעו באמצעות הכרטיס ואילו היתרה מתייחסת למכירות שבוצעו באשראי מיוחד שהעניקה החברה למספר לקוחות וותיקים שלה (שלא באמצעות חברת כרטיסי אשראי כלשהי). הנח/י כי תקופת האשראי הינה אחידה ועומדת על 120 ימים.

נדרש:

כיצד לדעתך על החברה ועל בינלאומי-קארד לתת ביטוי למכירות באשראי המתוארות לעיל בדוחות על המצב הכספי שלהן ליום 31 במרץ 2019? נמקי/י תשובתך בהתאם לעקרונות המסגרת המושגית.

פתרון:

יש לדון בפריטים שיוכרו בדוח על המצב הכספי של כל אחת מהחברות בגין עסקאות האשראי, תוך התייחסות למהות של הפריטים האמורים. מנקודת המבט של החברה, עליה להכיר בנכס בדוח על המצב הכספי בגין הזכאות לקבלת הכספים שמקורם באשראי שטרם שולם. עם זאת, 130 מיליון ש"ח יוכרו כנכס 'חייבים' – חברת כרטיסי אשראי המשקף את הזכאות לקבלת הכספים מחברת בינלאומי-קארד (ולא מלקוחות הקצה) בעוד שבגין יתרת ה-20 מיליון ש"ח יוכר כנכס 'לקוחות' – המשקף את הזכאות לקבלת הכספים מהלקוחות הספציפיים שלהם העניקה החברה אשראי. מנקודת המבט של בינלאומי-קארד, עליה להכיר בדוח על המצב הכספי בנכס 'לקוחות' בסך של

130 מיליון ש"ח – המשקף את הזכאות לקבלת הכספים מלקוחות הקצה שעשו שימוש בכרטיס במהלך הרבעון הראשון, ובמקביל להכיר בהתחייבות באותו הסכום המשקפת את המחויבות של בינלאומי-קארד להעברת הכספים שייגבו מלקוחות הקצה האמורים אל החברה.

שאלה 3 (12 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 3/4 עמוד

חברת Bio-Good Ltd (להלן: "ביו-גוד") הינה חברת ביו-טק מצליחה. במהלך השנים האחרונות, מפתחת ביו-גוד תרופה חדשנית לטיפול בחולי ALS (להלן: "התרופה"), בתהליך פיתוח אשר כולל שלושה שלבים:

- בשלב הראשון (Phase I) מבצעת החברה מחקר מעמיק על תרכיבי התרופה והיתכנות הפיתוח, לרבות איסוף וניתוח מידע מחקרי, חיפוש אחר חלופות ליישום המידע וגיבוש חלופה סופית לעניין תרכיבי התרופה ואופן הפיתוח.
- בשלב השני (Phase II) מתבצע הפיתוח בפועל של תרכיבי התרופה, תוך ביצוע ניסויים קליניים ראשוניים. שלב זה מתבצע לפי תכנית שהוגדרה מראש במסגרת השלב הראשון, ללא צורך בקבלת החלטות משמעותיות במהלכו. הצלחת שלב זה נמדדת בהצלחתם של הניסויים הקליניים הראשוניים ובקבלת אישור רגולטורי, שהינו הכרחי לצורך השלמת פיתוח התרופה ולשיווקה.
- בשלב השלישי (Phase III), לאחר השלמת השלב השני בהצלחה, מתבצעים ניסויים קליניים מתקדמים.

נכון לתום שנת 2019 תהליך פיתוח התרופה נמצא בשלב הראשון (Phase I).

חברת גבע בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברת תרופות בינלאומית. במהלך שנת 2019 שילמה החברה לביו-גוד סך של 2 מיליון דולר, עבור הזכות (אופציה) לרכוש את תרכיבי התרופה ככל שיושלם בהצלחה השלב השני של הפיתוח (Phase II), תמורת תוספת מימוש בסך של 30 מיליון דולר. בין הצדדים הוסכם כי במהלך תקופת האופציה ביו-גוד אינה רשאית למכור את תרכיבי התרופה לאחרים והיא מחויבת להשקיע את מירב המאמצים בהמשך הפיתוח. עוד הוסכם כי החברה לא תספק מימון כלשהו לצורך פיתוח התרופה מעבר ל-2 מיליון דולר ששילמה בגין האופציה, וכן כי היא לא תוכל לקבל החלטות הנוגעות לפיתוח התרופה במהלך תקופת האופציה.

נדרש:

כיצד לדעתך על החברה לטפל בתשלומים בגין האופציה בדוחותיה הכספיים? התייחס/י בתשובתך הן לתשלום הראשוני והן לתשלום תוספת המימוש (בהנחה שתשולם). נמקי/י תשובתך בהתאם לעקרונות המסגרת המושגית.

פתרון:

השאלה עוסקת באופציה לרכישת פרויקט מחקר ופיתוח בתהליך (כתלות בהצלחתו). יש לדון האם התשלום הראשוני בעבור האופציה מהווה נכס בלתי מוחשי (קרי, חלק מרכישת הזכויות בתרופה),

או שמדובר בתשלום מראש עבור פעילות מחקר ופיתוח (R&D) שתבצע ביו-גוד כקבלן משנה של החברה, שייזקף לרווח והפסד לאורך תקופת האופציה (שכן מבחינה חשבונאית, בתקופת האופציה הפרויקט עדיין בשלב המחקר). במקרה הנדון נראה כי החברה השיגה שליטה על התרופה העומדת בבסיס הפיתוח כבר במועד התשלום בגין האופציה (שכן ביו-גוד מחויבת להמשיך בתהליך הפיתוח ללא אפשרות מכירתו לאחרים ולאור העובדה שתהליך הפיתוח מתבצע לפי תכנית מוגדרת שאינה מצריכה קבלת החלטות משמעותיות). כמו כן, עצם התשלום בעבור האופציה לרכוש את פרויקט הפיתוח מעיד על צפי להטבות כלכליות (בשונה מנקודת המבט של ביו-גוד, שבה הנכס נוצר פנימית). לפיכך, על החברה להכיר בדוחותיה הכספיים לשנת 2019 בנכס בלתי מוחשי בסך של 2 מיליון ש"ח. באשר לתוספת המימוש, לפי אותו עיקרון, בעת מימוש האופציה התשלום בסך של 30 מיליון ש"ח יתווסף לעלות הנכס הבלתי מוחשי.

שאלה 4 (10 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 1/2 עמוד

להלן קטעים נבחרים מתוך הכתבה "למקסם, למקסם, למקסם: לאומי קארד נאלצת להיפרד מהמותג הוותיק ולהחליף את שמה ל-max", אשר פורסמה באתר "גלובס" בחודש ינואר 2019:

"הרפורמה להפרדת הבנקים וחברות כרטיסי האשראי מגיעה לשלב היישום: לאומי קארד משלימה את היערכות להתנתקות המוחלטת מקבוצת לאומי ומשנה את שמה ל-max - כך נודע ל'גלובס'. החברה צפויה לצאת בקרוב להליך של מיתוג מחדש.

ועדת שטרומ הוקמה ביוני 2015 כדי להגביר את התחרות בין הבנקים. הרפורמה שאושרה כבר בינואר 2017 כפתה על שני הבנקים הגדולים, לאומי והפועלים, להיפרד מחברות כרטיסי האשראי לאומי קארד וישראלכרט, בהתאמה. לאומי קארד נמכרה לקרן ההשקעות האמריקאית ורבורג פינקוס. לישראלכרט עדיין לא נמצא קונה.

האתגר השיווקי-פרסומי העומד בפני לאומי קארד גדול יותר מזה שניצב בפני ישראלכרט, מכיוון שהמילה לאומי היא חלק משם המותג. עתה היא נאלצת לוותר על שמה ולהחליף את המיתוג שליווה אותה כמעט שני עשורים.

הסיטואציה החדשה מעמידה את לאומי קארד בהתמודדות שיווקית לא פשוטה: מחד גיסא על החברה לחדר שמדובר בגוף פיננסי חדש שאמור להוות פלטפורמה שתציע בעתיד שירותים נוספים פרט לפעילויות המסורתיות של כרטיסי האשראי, כמו למשל שירותי ביטוח. מאידך גיסא, ללאומי קארד יש נכסים מותגיים נצברים כמו שם מוניטין ותפיסה מאובחנת אצל הצרכן שקשה לוותר עליהם במיוחד בתחום הפיננסיים, שבו לאמינות, לניסיון ולוותק יתרונות גדולים. מהבחירות שעושים בלאומי קארד נראה כי ייעשה ניסיון להדגיש את המסר של "גוף פיננסי חדש שנולד", בנוסף על הפעילות הוותיקה בקטגוריית כרטיסי האשראי. המסר הזה אמור לאפשר לחברה להיכנס בקלות יחסית מבחינה תודעתית לקטגוריית פעילות שכיום החברה איננה פועלת בהן [...]."

הנח/י כי עד לתום הרבעון הראשון של 2019 התהוו לחברה עלויות בסך של 5 מיליון ש"ח הקשורות לתהליך המיתוג מחדש, ובכלל זה עבור לוגו (Logo), פריטים עיצוביים חדשים ועלויות משפטיות שונות.

בכנס מקצועי שנערך לאחרונה טען גורם בכיר בענף הפיננסים כי על החברה לדחות את עלויות המיתוג מחדש בדוחותיה הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2019, ולזקוף אותן כנגד הוצאות מכירה ושיווק על פני תקופת ההטבות הכלכליות שינבעו לחברה בעתיד כתוצאה מהמיתוג מחדש, זאת על מנת ליצור הקבלה נאותה בין הכנסות להוצאות.

נדרש:

חווה/י דעתך על טענתו של הגורם הבכיר, תוך התייחסות לעקרונות המסגרת המושגית.

פתרון:

נדרש דיון בנוגע להגדרת וכללי ההכרה בנכס בהתאם לעקרונות המסגרת המושגית, ובממשק הקיים אל מול עיקרון ההקבלה. על אף שיישום עקרונות המסגרת המושגית מוביל בדרך כלל להקבלה בין הוצאות להכנסות, הקבלה כאמור אינה מהווה מטרת מוצהרת של המסגרת המושגית ועיקרון ההקבלה אינו יכול לסתור את כללי ההכרה בנכסים או התחייבויות. במקרה הנדון, אף אם לכאורה מתקיימת הגדרת נכס, הרי שקיים קושי להבחין בין העלות המתייחסת למיתוג מחדש (שזהו נכס בלתי מוחשי הנוצר באופן פנימי בישות) לבין העלות של פיתוח העסק בכללותו. במילים אחרות, ישנה בעיה לאמוד באופן מהימן את ערכו של הנכס, כתנאי הכרחי להכרה בנכס בהתאם למסגרת המושגית. לפיכך, אין להכיר בנכס בגין עלויות המיתוג מחדש אלא לזקוף אותן לדוח רווח והפסד במועד התהוותן, על אף הפגיעה בעיקרון ההקבלה.

שאלה 5 (12 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 3/4 עמוד

בחודשים אוקטובר וספטמבר 2018 התקשרה קבוצת דלק בע"מ (להלן: "החברה") עם שלושה תאגידי בנקאיים בשלוש עסקאות נפרדות למכירת כ-14.7% (כ-4.9% בכל עסקה) מהון המניות של חברת הביטוח הפניקס אחזקות בע"מ (להלן: "הפניקס") שבבעלותה, זאת על רקע חוק הריכוזיות אשר מחייב את החברה למכור את הפניקס עד לתום שנת 2019. במקביל, ביצעה החברה עסקאות החלף (להלן: "עסקאות SWAP") עם כל אחד מהתאגידי הבנקאיים האמורים ביחס למניות הנמכרות.

המניות נמכרו על-ידי החברה לצדדים שלישיים בעסקאות מחוץ לבורסה, באמצעות התאגידי הבנקאיים, תמורת סכום כולל של כ-772 מיליון ש"ח (המשקף את מחיר המניות בבורסה ערב ביצוע העסקאות - קרי, מחיר שוק).

עסקאות ה-SWAP בוצעו מול התאגידי הבנקאיים לתקופות של 21, 24 ו-36 חודשים, ומשמעותן כי בתום כל תקופה (במועדים וביחס לכמות המניות שנקבעו בהסכמים) תבוצע התחשבנות בין החברה לבין התאגידי הבנקאי ביחס להפרש שבין המחיר שבו נמכרו המניות לצדדים השלישיים לבין הערך של מניות אלו כפי שיהיה במועד ההתחשבנות (ערך זה יתבסס על המחיר שבו יימכרו המניות על-ידי הצד השלישי באותו המועד).

עבור ביצוע עסקאות ה-SWAP שילמה החברה לתאגידים הבנקאיים עמלה חד-פעמית וכן התחייבה החברה לשלם ריבית משתנה (בשיעורים אשר נקבעו בהסכמים) על-פני תקופת העסקאות.

לאחר ביצוע עסקאות מכירת המניות המתוארות לעיל ירד שיעור ההחזקה של החברה בזכויות ההצבעה של הפניקס מכ-47% לכ-32%, הנח/י כי מתקיימת שליטה אפקטיבית הן לפני והן לאחר מכירת המניות.

נדרש:

כיצד לדעתך על החברה לטפל בעסקאות המתוארות לעיל בדוחותיה הכספיים לשנת 2018? נמק/י תשובתך בהתאם לעקרונות המסגרת המושגית.

פתרון:

יש לדון ביכולת החברה להכיר בעסקאות מכירת המניות כעסקאות הכשירות לגריעה חשבונאית, בהתחשב במהות הכלכלית של העסקאות ובסיכונים והתשואות שנתרו בידי החברה בגין המניות שנמכרו. היות ומבחינה כלכלית החברה נותרה חשופה למלוא הסיכונים והתשואות בגין המניות שנמכרו - לאור עסקאות ה-SWAP - הרי שהחברה לא "התנתקה" מהמניות שנמכרו, ובהתאם לכך לא ניתן לגרוע אותן מבחינה חשבונאית. למעשה, לאור קיום עסקאות ה-SWAP, "מכירת" המניות מהווה במהותה גיוס הלוואה מובטחת במניות מהתאגידים הבנקאיים, היוצרת תשתית למכירת המניות בעתיד. לאור האמור, על החברה לטפל בסדרת עסקאות המכירה כנטילת הלוואה הנושאת ריבית, ובהתאם לכך עליה להכיר בהתחייבות כלפי התאגידים הבנקאיים בגובה התמורה נטו שהתקבלה ממכירת המניות.

שאלה 6 (10 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 3/4 עמוד

בנק ישראל (להלן: "הבנק") הינו הבנק המרכזי של מדינת ישראל, אשר פועל למען שמירה על יציבות מחירים, תמיכה ביציבות המערכת הפיננסית ותמיכה במטרות אחרות של הממשלה (כמו צמיחה, תעסוקה וצמצום פערים חברתיים).

הפריטים הקיימים בדוח על המצב הכספי (מאזן) של הבנק מהווים ברובם נכסים והתחייבויות שונים במט"ח (כגון חשבונות עו"ש ופיקדונות), נכסים והתחייבויות הצמודים למדד המחירים לצרכן וניירות ערך סחירים הנמדדים לפי שווי הוגן (במטבע מקומי ובמט"ח). בגין הפריטים האמורים מתהווים לבנק בכל תקופה רווחים או הפסדים הנובעים מהפרשי שער, הפרשי הצמדה ושערוך של ניירות ערך.

הבנק עורך את דוחותיו הכספיים בהתאם לכללי חשבונאית מקובלים, תוך שהוא מבצע התאמות מסוימות לאור פעילותו המיוחדת (כמקובל גם בבנקים מרכזיים אחרים בעולם).

אחת ההתאמות המרכזיות שהבנק מבצע הינה דחיית ההכרה ברווחים מסוימים, בדרך של רישום התחייבות בגין "חשבונות שערוך".

חשבונות השערוך כוללים רווחים לא-ממומשים (קרי, רווחים בגין פריטים שטרם נמכרו בפועל) הנובעים מהפרשי השער על היתרות הנקובות במט"ח, וכן רווחים לא-ממומשים הנובעים מהצמדה למדד ומשערוך של ניירות ערך סחירים (במטבע מקומי ובמט"ח) לשוויים ההוגן.

חשבונות השערוך קיימים ומנוהלים בנפרד עבור כל פריט (מטבע, ניירות ערך) ומועברים לדוח רווח והפסד בעת מימוש הפריט, ללא קיזוז בין סוגי פריטים שונים. עם זאת, אם קיימת יתרת הפסד בחשבונות השערוך לגבי פריט מסוים (מטבע, נייר ערך), אשר נובעת מהפרשי הצמדה למדד, משערוכים של ניירות ערך (מקומי ובמטבע חוץ) ומהפרשי שער בגין יתרות הנקובות במט"ח, היא מועברת בסוף השנה לדוח רווח והפסד. כפועל יוצא, היתרה ב"חשבונות השערוך" הינה חיובית בהגדרה.

נכון ליום 31 בדצמבר 2017 יתרת חשבונות השערוך בדוחות הכספיים של הבנק עומדת על כ-13.5 מיליארד ש"ח, בעוד שהגרעון בהון של הבנק למועד זה עומד על כ-62.3 מיליארד ש"ח.

נדרש:

האם לדעתך ההכרה בהתחייבות בגין חשבונות השערוך עולה בקנה אחד עם עקרונות המסגרת המושגית? נמק/י תשובתך והתייחס/י בין היתר להשלכות הדיווחיות של רישום חשבונות השערוך.

פתרון:

נדרשת בחינה בדבר קיומה של מחויבות כחלק מהגדרת התחייבות במסגרת המושגית. מאחר ולבנק לא קיימת מחויבות כלפי צד חיצוני כלשהו להוצאת משאבים כלכליים בגין הפריטים היוצרים את חשבונות השערוך - שכן הוא אינו מחויב לממשם וההחלטה בדבר המימוש נתונה לשיקול דעתו של הבנק - הרי שמבחינה תיאורטית חשבונות השערוך אינם עומדים בהגדרת התחייבות והם אמורים להיחשב כהון. מבחינה דיווחית, רישום חשבונות השערוך משמעותו שהרווח החשבונאי המדווח בדוח רווח והפסד של הבנק כולל באופן עקרוני רווחים והפסדים שמומשו בלבד, דבר המאפשר יכולת תמרון גבוהה של הבנק בנוגע לרווח החשבונאי המדווח (בדרך של בחירת עיתוי המכירה של פריטים שגלום בהם רווח או הפסד, לפי העניין). כמו כן, רישום חשבונות השערוך כהתחייבות מביא לכך שהגירעון בהון המדווח בדוחות הכספיים של הבנק אינו משקף בהכרח את מצבו הכספי "האמיתי" של הבנק (שהרי, כאמור, מבחינה תיאורטית חשבונות השערוך מהווים הון, ועל כן הגירעון החשבונאי "האמיתי" בהון של הבנק צריך לעמוד על כ-48.8 מיליארד ש"ח).

שאלה 7 (12 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 1/2 עמוד

חברת סופרקל בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברה קמעונאית וותיקה העוסקת בהפעלת רשת סופרמרקטים בישראל. ביום 15 באפריל 2018 הטיל הממונה על הגבלים עסקיים (להלן: "הממונה") עיצום כספי על החברה בסך של 20 מיליון ש"ח, בגין הפרות של הוראות חוק המזון הנוגעות להארכת הסכמי שכירות מסוימים שהחברה היא צד להם, בהם נכלל סעיף בלעדיות במקרקעין (לפיו המשכיר מתחייב שלא להשכיר שטח נוסף בבניין לחברת קמעונאות נוספת).

לאחר דין ודברים עם הממונה, החברה הסכימה לשלם את העיצום הכספי האמור, אך הדגישה כי אין בהסכמתה משום הודאה כי הפרה את הוראות חוק המזון.

במקביל להתדיינות שהתקיימה בין החברה לבין הממונה בעניין העיצום הכספי, התקיים בין השניים דין ודברים במסגרתו הסכימו הצדדים כי החברה תבטל את כל הסדרי הבלעדיות במקרקעין להן היא צד, אך היא תהיה רשאית להתקשר בעתיד בהסכמי בלעדיות במקרקעין בקשר למספר מוגבל של סניפים חדשים, לתקופה מוגבלת ולפי תנאים מוגדרים.

ביום 20 לנובמבר 2018 אישר בית הדין להגבלים עסקיים את ההסכמות בין החברה והממונה בצו משפטי. על פי הצו, על החברה לסיים את הסדרי הבלעדיות הקיימים תוך שישה חודשים מיום מתן הצו, וממועד תשלום העיצום הכספי תוכל החברה להתקשר בהסכמי הבלעדיות שלגביהם הושגה הסכמה מול הממונה.

הנח/י כי החברה שילמה את מלוא העיצום הכספי עד לתום שנת 2018.

נדרש:

כיצד לדעתך על החברה לטפל בעיצום הכספי בדוחותיה הכספיים לשנת 2018? בססי תשובתך על עקרונות המסגרת המושגית.

פתרון:

סעיף הבלעדיות בהסכמי השכירות של החברה מאפשר לה למנוע פתיחה של סניפים של חברות קמעונאיות מתחרות בסמוך לסניפי סופרקל, ובכך למנוע תחרות באזורים אלו. בהתחשב בכך שהחברה הסכימה לשלם את העיצום הכספי על אף שהיא בדעה כי לא הפרה את הוראות החוק ולאור ההסכמות שהושגו מול הממונה לגבי הסכמי בלעדיות מסוימים בד בבד עם ההסכמה בדבר תשלום העיצום הכספי, יש לדון האם תשלום העיצום הכספי צריך להירשם כהוצאה (בדומה לתשלום קנס) או לחילופין, מבחינת המהות הכלכלית, מדובר בנכס בלתי מוחשי המשקף את ההטבות הכלכליות שינבעו לחברה מעצם מניעת התחרות בהתייחס לסניפים החדשים.

שאלה 8 (10 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 3/4 עמוד

תקן חשבונאות בינלאומי 21 השפעות השינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ (להלן: "התקן") קובע את טיפול החשבונאי בעסקאות הנקובות במטבע חוץ (לרבות אופן תרגום העסקאות למטבע הפעילות של החברה).

בהתאם לתקן, פרטים כספיים (כגון לקוחות) הנקובים במטבע חוץ מוכרים לראשונה לפי שער החליפין במועד העסקה, ובתקופות עוקבות הם נמדדים לפי שער החליפין הקיים בתאריך המאזן (תוף זקיפת הפרשי השער לדוח רווח והפסד).

חברת סיכון וסיכוי בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברה ציבורית אשר מטבע הפעילות שלה הינו השקל. לחברה פעילות ענפה בניגריה שבמערב אפריקה וחלק ניכר ממכירותיה נקובות במטבע המקומי - נאירה ניגרית (להלן: "נאירה"). נכון לתום שנת 2016 לחברה יתרת לקוחות בסך של 300,000 אלפי נאירה, אשר נובעת ממספר מכירות מהותיות שבוצעו בתחילת השנה.

הנאירה נסחרת בשיטת חליפין אשר כוללת הפרשים בין שער החליפין הרשמי המשמש את הממשלה (להלן: "שער רשמי"), לבין שער החליפין המשמש בפועל למסחר בשוק (להלן: "שער בשוק המקביל").

לאחר תקופה ארוכה שבה השער הרשמי היה מקובע על רמה של 49.7 נאירה לשקל, בחודש יוני 2016 שינה הממשל הניגרי את מדיניות שער החליפין. עקב המדיניות החדשה השער הרשמי במדינה התקבע לרמה של 79.6 נאירה לשקל (לרבות בתום שנת 2016). לעומת זאת, שער הנאירה בשוק המקביל נסחר בפער של עשרות אחוזים ביחס לשער הרשמי, כאשר בתחילת ובתום שנת 2016 השער בשוק המקביל עמד על 68.4 ו-104.4 נאירה לשקל, בהתאמה.

המדיניות החשבונאית של החברה הינה לעשות שימוש בשער החליפין הרשמי של הנאירה לצורך תרגום עסקאותיה לשקל. בהתאם לכך, בדוחותיה הכספיים לשנת 2016 החברה תרגמה את יתרת הלקוחות תוך שימוש בשער הרשמי בתאריך המאזן, וכן הכירה בהפסד מהפרשי שער של כ-2.3 מיליון ש"ח.

נדרש:

חווה/י דעתך על המדיניות החשבונאית שבחרה החברה ליישם בנסיבות העניין. נמקי/י תשובתך בהתאם לעקרונות המסגרת המושגית.

פתרון:

יש לדון באופן תרגום העסקאות הנאות של יתרת הלקוחות במט"ח, תוך התייחסות להשלכות האפשריות של שינוי מדיניות שער החליפין בניגריה, בהתבסס על עקרונות המסגרת המושגית. כלל, יש למדוד נכסים כספיים (כגון לקוחות) הנקובים במט"ח ביום המאזן תוך שימוש בשער החליפין הקיים במועד זה. אף אם קיים שער חליפין רשמי (המשמש את הממשלה), אין הכרח כי השימוש בשער זה תמיד יהיה הנאות ביותר, למשל במקרים שבהם העסקאות בפועל מתבצעות תוך שימוש בשער חליפין אחר. במקרים מסוג זה, על ההנהלה להפעיל שיקול דעת בקביעת השער הרלוונטי ביותר לסילוק. במקרה המתואר, היות והמסחר בשוק בפועל מתבצע שלא לפי השער הרשמי, אלא לפי השער בשוק המקביל (שהינו שונה משמעותית מהשער הרשמי), הרי שתרגום יתרת הלקוחות

לש"ח לפי השער הרשמי עשוי שלא לשקף את המציאות הכלכלית המתרחשת בפועל, להביא לרישום מוטעה של יתרת לקוחות שאינה משקפת את תזרים המזומנים האמיתי שניתן להפיק מהם ולהשפיע על הרישום של הכנסות והוצאות בדוח רווח והפסד. כך למשל, אילו החברה הייתה מדווחת לפי שער החליפין בשוק המקביל, היא הייתה מכירה ביתרת לקוחות נמוכה יותר ביום המאזן ורושמת הפסד מהפרשי שער בסכום נמוך יותר (וייתכן אף שבעיתוי שונה).

שאלה 9 (12 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על עמוד אחד

חברת היוצרים בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברה ציבורית העוסקת בייצור תכשיטים ואביזרי יוקרה מכסף. בבעלות החברה מפעל ייצור הממוקם בקריית גת, בו העסיקה החברה לאורך השנים מאות עובדי ייצור. בתחילת חודש ינואר 2019 החברה נרכשה על-ידי חברת Silver LTD, חברה אמריקאית זרה, שבכוונתה להעביר את פעילות החברה למזרח ארצות הברית בשנה הקרובה.

כתוצאה מהרכישה, החברה מתכננת לסגור את מפעל הייצור בקריית גת בתוך תקופה של תשעה חודשים ממועד הרכישה (במהלכה היא תשלים מספר חוזים קיימים להם היא מחויבת), ובמקביל תפטר את כל עובדי הייצור המועסקים במפעל. היות והחברה צריכה את המומחיות של עובדי הייצור על מנת להשלים את החוזים הקיימים, היא הכריזה בפני עובדי הייצור (מיד לאחר מועד הרכישה) על תכנית פיטורים, לפיה:

- כל עובד יקבל תשלום במזומן בסך של 50,000 ש"ח במועד עזיבתו (בין אם יעזוב במועד סגירת המפעל או לפניכן).
- כל עובד אשר יישאר לעבוד במפעל עד למועד סגירתו בפועל, יקבל (בנוסף) תשלום במזומן בסך של 150,000 ש"ח במועד העזיבה (קרי, במועד סגירת המפעל).

הנחות:

- נכון למועד ההכרזה על התכנית מועסקים במפעל 200 עובדי ייצור.
- העובדים רשאים, אך אינם חייבים, לעבוד במפעל הייצור עד למועד סגירתו. החברה צפתה כי 80% מעובדי הייצור ימשיכו לעבוד עד למועד סגירת המפעל וצפי זה התממש בפועל.

נדרש:

מהו הטיפול החשבונאי בדוחות הכספיים של החברה לכל אחד משלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2019 בגין תכנית הפיטורים? נמק/י תשובתך בהתבסס על עקרונות המסגרת המושגית והצגי/י פקודות יומן מתאימות לכל אחד מהרבעונים.

פתרון:

יש לדון בצורך בהכרה בהתחייבות בדוחות הכספיים בגין תכנית הפיטורים, ובעיתוי ההכרה בה, תוך הבחנה בין הרכיב שישולם לעובדים בגין הפיטורים עצמם (קרי, ללא קשר אם יספקו שירות עד למועד סגירת המפעל או לאו), ובגין הרכיב התוספתי שישולם לעובדים עבור שירותי העבודה שיוספקו עד למועד סגירת המפעל. סך תזרימי המזומנים השליליים הצפויים בגין תכנית הפיטורים הם 34 מיליון ש"ח ($= 150,000 * 80\% + 200 * 50,000$). באשר לתשלום המזומן בסך של

50,000 ש"ח לעובד, הרי שסכום זה ישולם לכל אחד מהעובדים בכל מקרה, ללא קשר אם העובדים יישארו לעבוד במפעל ויספקו שירותי עבודה עד למועד סגירת המפעל או שהם יעזבו לפניכן (כלומר, התשלום במהותו הוא בגין פיטורי העובד). לפיכך, על החברה להכיר בהתחייבות בגין כלל העובדים במועד ההכרזה על התכנית, בסך של 10 מיליון ש"ח (= 200 * 50,000). באשר לתשלום המזומן בסך של 150,000 ש"ח לעובד, הרי שסכום זה ישולם לעובדים אשר יספקו שירותי עד למועד סגירת המפעל (כלומר, התשלום במהותו הינו בגין שירותי עבודה שיסופקו עד למועד סגירת המפעל). לפיכך, על החברה "לצבור" את ההתחייבות בסך של 24 מיליון ש"ח (= 150,000 * 80% * 200) על פני תקופת שירותי העבודה שיסופקו עד למועד סגירת המפעל (בהתחשב בצפי העובדים שישלמו את תקופת העבודה), שהרי המחויבות לתשלום נצברת על פני תקופת העבודה. לפיכך, בכל רבעון על החברה להכיר בהתחייבות בסך 8 מיליון ש"ח (= 1/3 * 24 מיליון ש"ח) בגין רכיב זה.

פקודת יומן לרבעון הראשון לשנת 2019:

ח' הוצאות שכר	18 מיליון ש"ח
ז' התחייבות	18 מיליון ש"ח

פקודת יומן לכל אחד מרבעונים 2-3 לשנת 2019:

ח' הוצאות שכר	8 מיליון ש"ח
ז' התחייבות	8 מיליון ש"ח

שאלה 10 (10 נקודות) – אורך הפתרון לא יעלה על 1/2 עמוד

גברת לאוני הינה אשת עסקים מצליחה אשר משקיעה את הונה העצמי בחברות נדל"ן מניב ברחבי העולם. לאוני מחזיקה ב-100% מהון המניות של חברת סריינה בע"מ (להלן: "החברה"), חברה פרטית העוסקת בהשקעות נדל"ן מניב בשוויץ.

ביום 1 בינואר 2017 העניקה גברת לאוני לחברה הלוואה בסך של 1 מיליון ש"ח, אשר תפרע בשני תשלומי קרן שווים החל מיום 31 בדצמבר 2019. ההלוואה נושאת ריבית שנתית קבועה (המשקפת תנאי שוק), המשולמת בתום כל שנה החל מיום 31 בדצמבר 2017.

במהלך שנת 2018 נקלעה החברה לקשיים כלכליים משמעותיים, על רקע עזיבתם של מספר שוכרים מהותיים את נכסי הנדל"ן של החברה בציריך. לאור הקשיים האמורים, ביום 31 בדצמבר 2018 החליטה גברת לאוני, באופן החורג מאופי פעילותה הרגיל, למחול לחברה על מלוא החוב בגין ההלוואה, ללא כל תמורה, ובמועד זה נחתם הסכם בין השתיים בדבר הוויתור על החוב.

הנח/י כי ריבית השוק השנתית להלוואות דומות ליום 1 בינואר 2017 ו-31 בדצמבר 2018 הינה 2.35%-ו-4%, בהתאמה.

נדרש:

כיצד לדעתך על החברה לטפל בדוחותיה הכספיים לשנת 2018 בגין מחילת החוב? בס"י תשובתך על עקרונות המסגרת המושגית והצג/י פקודת יומן מתאימה בגין מחילת החוב.

פתרון:

הוויתור על ההלוואה על-ידי בעלת השליטה (באופן מלא וללא כל תמורה) מהווה השקעת בעלים. בהתאם לכך, על החברה לטפל במחילת החוב במישור ההוני ולהכיר בגידול בהון בגין ההטבה שהוענקה לה מבעלת השליטה בה - שהינה בגובה ההפרש שבין השווי ההוגן של ההלוואה במועד המחילה (31 בדצמבר 2018) לבין התמורה שהועברה בעסקה (במקרה הנדון, אפס). ההפרש שבין השקעת הבעלים לבין הערך בספרים של ההלוואה ייזקף לדוח רווח והפסד.

פקודת יומן ליום 31 בדצמבר 2018:

	1,000,000	ח' הלוואה
$1,000,000 - 976,507 =$	23,493	ז' רווח ממחילת חוב
$[523,250 / 1.04 + 511,750 / 1.04^2] - 0 =$	976,507	ז' קרן הון השקעת בעלים